

Dit is het eerste tussenproduct van het ontwikkelteam Kunst & Cultuur. Het voorliggende tussenproduct bestaat uit drie onderdelen: de conceptvisie op het leergebied, een toelichting op het proces tijdens de ontwikkelsessie en consultatievragen. Als bijlage is de werkopdracht toegevoegd: de opdracht waarmee de ontwikkelteams aan de slag zijn gegaan deze eerste ontwikkelsessie.

Tijdens de eerste driedaagse ontwikkelsessie hebben de ontwikkelteams hard gewerkt om een eerste conceptvisie te vormen. Nu is het tijd om feedback op te halen, om op basis daarvan de visie door te ontwikkelen tot een uiteindelijke visie op het leergebied. Deze visie dient als basis voor de verdere ontwikkeling van het kerncurriculum.

CONCEPTVISIE OP HET LEERGBIED KUNST & CULTUUR

Relevantie

Kunst en cultuur hoort bij het leven. Door kunst en cultuur leren leerlingen de pluriforme samenleving en de wereld te ontdekken. Kennis van de eigen kunst- en cultuur(historie) en die van anderen levert een belangrijke bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling en zorgt voor een maatschappelijke toerusting. De ervaringen in de culturele context en de unieke talen van de kunsten maakt dat leerlingen ontdekken wie ze zijn en hoe ze zich tot anderen en de wereld verhouden. Het leert leerlingen te functioneren in groepen en vaardig en betekenisvol bij te dragen aan de samenleving. Leerlingen leren naar kunst te kijken of te luisteren, kunst te maken en betekenis te geven aan kunst. Kunst doet een beroep op de verbeeldingskracht, prikkelt, levert commentaar, vraagt om een reactie, zet aan tot denken, schuurt, communiceert en roept emotie op. Leerlingen krijgen kunst- en cultuurhistorisch inzicht. Door onderwijs in kunst en cultuur leren leerlingen zich kritisch te verhouden tot cultuuruitingen, deze te interpreteren en te plaatsen in een breder perspectief.

Maatschappelijke ontwikkelingen

'Innovatie vereist flexibele, open, creatieve geesten' (Nussbaum)

Globalisering, ontmoetingen met andere culturen en mondiale thema's noodzaken dat leerlingen andere kennis en vaardigheden dienen te ontwikkelen. Kunst en Cultuur in haar vele verschijningsvormen en als spiegel van de samenleving stelt de leerling in staat om een creatieve, artistieke en kritische houding te ontwikkelen. Deze houding maakt dat de leerling daadwerkelijk in staat is zich concreet te verhouden tot onze complexe én tegelijkertijd inspirerende maatschappij door nieuwsgierig te zijn, vragen te stellen, stelling te nemen en een betekenisvolle bijdrage te leveren.

Vakinhoudelijke ontwikkelingen

In de huidige tijd zijn crossovers tussen kunst en technologie niet meer weg te denken. De grenzen vervagen tussen vakgebieden en tussen professionals en amateurs. Door de combinatie van ambacht en technologie ontstaan er cross overs, hybride kunstvormen en nieuwe mogelijkheden. Deze veranderingen hebben tot gevolg dat er een gemeenschappelijke taal ontstaat. Crossovers bieden de mogelijkheden om aan te sluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. In de wereld van vandaag spelen beelden een belangrijke rol. Leerlingen kijken naar een constante stroom aan (samengestelde) beelden en maken zelf beelden. De indringende beeldcultuur zorgt ervoor dat de leerling steeds gedwongen wordt zich tot de wereld te verhouden.

Bijdrage aan de hoofdoelen van het onderwijs: Persoonlijke vorming

In het leergebied Kunst en Cultuur ontwikkelen leerlingen artistieke creatieve vermogens, er is ruimte voor onderzoek en experiment. Daarin zijn spelen, plezier hebben, verbeeldingskracht, het stellen van (existentiële) vragen, een kritische houding, omgaan met tegenslagen, successen vieren en reflectie op essentiële onderwerpen noodzakelijke onderdelen. De leerling leert vanuit een culturele context om zich op artistieke en creatieve wijze uit te drukken en om te gaan met gevoelens en emoties. Vanuit het vertrekpunt van de eigen cultuur gaan de leerlingen individueel of samen met anderen op zoek naar de eigen identiteit en persoonlijkheid en leren hoe ze zich verhouden tot anderen. De leerling onderzoekt hierbij wie hij is, waar zijn kwaliteiten liggen en wat hij belangrijk vindt. Het ontwikkelen van zelfstandigheid en eigenaarschap/authenticiteit ontstaat binnen de groei van het artistiek creatief proces. Succeservaringen geven leerlingen zelfvertrouwen en trots. Het inzetten van hoofd, hart en handen zorgt voor een evenwichtige en geïntegreerde ontwikkeling.

Bijdrage aan de hoofdoelen van het onderwijs: maatschappelijke vorming

In het leergebied Kunst en Cultuur is de ontplooiing van het individu altijd in verbondenheid met de wereld. Kunst vertelt verhalen en confronteert soms. Kunst kan reacties losmaken en oproepen, waardoor dialoog en debat plaatsvinden. Leerlingen leren zich te verwonderen, zich te verplaatsen in en te verhouden tot de ander. Leerlingen krijgen kunstzinnige en culturele ervaringen, ze leren deel te nemen aan en te functioneren in de maatschappij, ze leren cultuuruitingen te interpreteren, en te plaatsen in een breder perspectief. Hierdoor kan de leerling eigen belangen en behoeften overstijgen, empathie en betrokkenheid vergroten om zo een betekenisvolle bijdrage te kunnen leveren aan deze maatschappij.

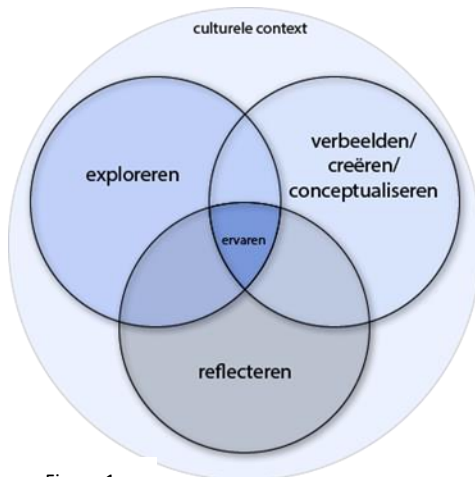
Bijdrage aan de hoofdoelen van het onderwijs: Kwalificatie

Leerlingen ontwikkelen in het leergebied Kunst en Cultuur kennis en vaardigheden waarmee ze een volgende stap in hun loopbaan kunnen zetten en waarmee ze zelfredzaam in de maatschappij – nu en in de toekomst - kunnen functioneren. Ze leren zich niet alleen te verwonderen en te verbazen maar leren ook kijken en luisteren, maken en creëren, analyseren, expliciteren, interpreteren, nuanceren, presenteren en waarderen. Voor leerlingen die hierin verder willen en verder kunnen is onderwijs in Kunst en Cultuur ook een voorbereiding op verwante vervolgopleidingen.

Kern van het leergebied Kunst en Cultuur

Cultuur is het proces van denken en doen waarbij mensen hun persoonlijke en collectieve geheugen inzetten om betekenis te geven aan een steeds veranderende omgeving (Van Heusden, 2010). Cultuur gaat over de specifieke manier waarop mensen, in hun denken en handelen, betekenis geven aan de wereld om hen heen. Cultuur bepaalt wat wij maken en doen, wat ons beweegt en wat ons bezighoudt. Kunst is onderdeel van onze cultuur.

Praktische ((re)productie), theoretische (kunst- en cultuurhistorische) en beschouwelijke ervaringen in het leergebied staan in een culturele context. Door te exploreren, te creëren en te reflecteren leren leerlingen uitdrukking te geven aan gevoelens en ervaringen, hier betekenis aan te geven en hierover te communiceren. Afhankelijk van de leeftijd en het niveau van de leerlingen verkennen, verdiepen en specialiseren leerlingen zich. Zij ontwikkelen daarbij artistiek creatieve vermogens. Deze vermogens kunnen tot ontwikkeling komen in de vele verschijningsvormen die kunst rijk is, in samenhang waar mogelijk. Het proces en het product gaan hand in hand en zijn inzichtelijk voor leerling en leraar.

Figuur 1

ervaringen verbindt met de eigen culturele context. Reflectie verschaft inzicht in de context, de ervaring, het proces en het product.

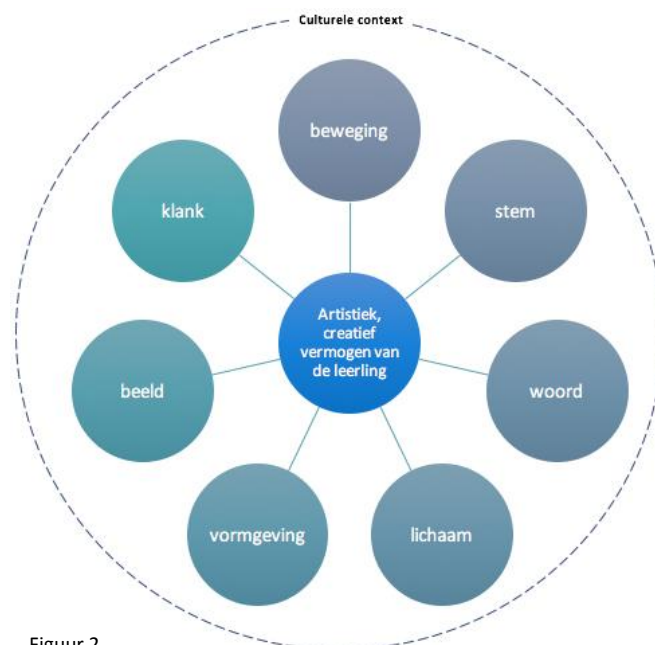
Toelichting op de begrippen in figuur 1
Culturele context: het perspectief, een omstandigheid, een situatie van waaruit leerlingen in aanraking komen met kunst en cultuur;

Ervaren: gericht op maken en/of meemaken en waaraan leerlingen vanuit de eigen ervaring en identiteit betekenis geven door te:

- **exploreren:** de fase waarin ervaringen (binnen en buitenschools) van alle kanten worden onderzocht, zowel praktisch als theoretisch;
- **verbeelden/creëren/conceptualiseren:** proces van keuzes maken, structureren, vormgeven, selecteren, communiceren en bewustwording;
- **reflecteren:** de fase waarin de leerlingen zijn

Artistiek creatief vermogen als verbindende schakel

Leerlingen worden uitgedaagd om te communiceren en zich met hoofd, hart en handen te uiten in de karakteristieke taal van de kunstdisciplines en waar mogelijk in samenhang. Klassiek wordt dit proces benoemd als (re)productie, receptie en reflectie.

Figuur 2

In deze conceptvisie staat als verbindende schakel het artistiek creatief vermogen van de leerling binnen een culturele context (zie afb. links) centraal. Een toelichting op dit begrip:

Artistiek verwijst naar het kunstzinnig aspect en het gevoel voor kunst in een culturele context (authentieke kunst en het domein van professionele kunst).

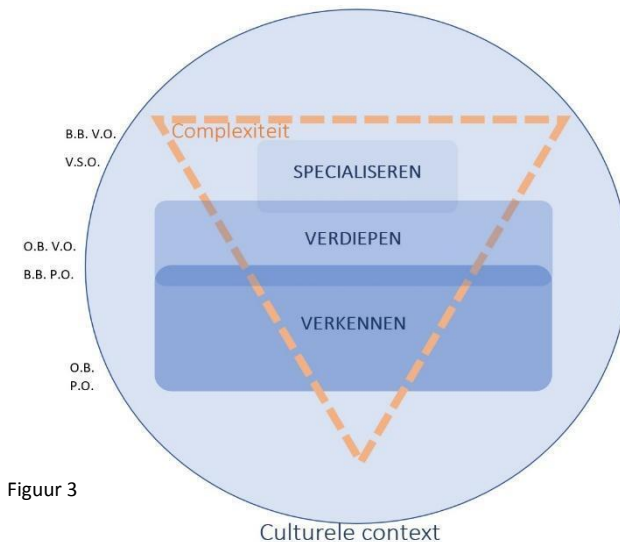
Creatief verwijst naar het scheppend en innoverend vermogen.

In het leergebied Kunst en Cultuur leert de leerling in een beeld, door middel van klank, in beweging, met zijn stem, in woorden en met zijn lichaam vorm te geven aan gevoelens en ideeën. De leerling

wordt uitgedaagd te communiceren met zichzelf en de wereld om hem heen: een interactie aan te gaan. Hij gebruikt daarvoor diverse media en waar mogelijk in samenhang. De uiting kan ook betrekking hebben op één medium wanneer verdieping van vakvaardigheden of specialisatie gewenst is. Met behulp van dit model kunnen in de culturele context betekenisvolle verbindingen gelegd worden tussen bijvoorbeeld theorie en praktijk, tussen erfgoed en kunstdisciplines, tussen kunstdisciplines onderling, kunstdisciplines en algemeen vormend onderwijs of tussen praktijk en technologie.

Doorlopende leerlijn

Geredeneerd vanuit de doorlopende leerlijn start het leergebied Kunst en Cultuur in PO/S(B)O met een brede verkenning met als doel leerlingen te laten groeien in hun ontwikkeling. De verkenning gaat over in een verdieping in de onderbouw en een specialisatie in de laatste jaren van VO/VSO. Het leergebied Kunst & Cultuur is breed van opzet, verbindt waar mogelijk vakdisciplines en verbindt theorie en praktijk (maken en meemaken). De ontwikkeling van het artistiek creatief vermogen vormt de basis van de doorlopende leerlijn.

Figuur 3

De afbeelding links toont dat naarmate de leerling verder groeit in het onderwijs hij zich specialiseert. Afhankelijk van de leervermogens van de leerling neemt de complexiteit toe. Complexiteit wordt zichtbaar door bijvoorbeeld (kunsthistorische) onderzoeksvaardigheden te verbinden aan praktische opdrachten, door kunstbeschouwelijke reflecties te vertalen in eigen werk, door verschillende standpunten door te laten klinken in eigen werk.

Toelichting op begrippen in figuur 3:
Verkennen: kennismaken met kunst en cultuur in de brede zin van het woord;

Verdiepen: inhoudelijke verdieping van kunst en cultuur in zijn diversiteit;
Specialiseren: inhoudelijke verdieping binnen één of meerdere disciplines.

Samenhang binnen het leergebied en tussen leergebieden

Samenhang kan op verschillende manieren tot uiting komen. Binnen het leergebied kan samenhang gerealiseerd worden tussen de kunstvakken door op het niveau van vakspecifieke vaardigheden, brede vaardigheden en/of op het niveau van de inhoud samen te werken. Doordat alle vakken als basisvisie het ontwikkelen van het artistiek creatief vermogen hebben, ontstaat er veel ruimte voor samenhang. Tussen leergebieden kan samenhang gerealiseerd worden door samen te werken op het niveau van brede vakoverstijgende vaardigheden, inhoud en mondiale thema's of projecten. Ook via de zogenaamde grote opdrachten die in een volgende fase in het ontwikkelteam Kunst en Cultuur verkend worden is samenhang te realiseren. Dit moet zich nog verder uitkristalliseren en zal vanuit de inhoud in samenwerking gaan ontstaan met bijvoorbeeld burgerschap, de moderne vreemde talen, de mens en maatschappijvakken en de mens en natuur vakken.

Brede vaardigheden

De aandacht voor het proces binnen het leergebied Kunst en Cultuur maakt het leergebied bij uitstek geschikt voor de ontwikkeling van brede vaardigheden. Brede vaardigheden zijn gedefinieerd in drie hoofdgroepen:

- Denken en handelen
- Omgaan met anderen
- Jezelf kennen

De volgende brede vaardigheden worden onder andere voor het leergebied relevant geacht. Binnen de kunstdisciplines kunnen accentverschillen liggen.

Creatief denken en (praktisch) handelen

Creatief denken en (praktisch) handelen is een brede vaardigheid die de kunstdisciplines met elkaar verbindt en past bij het ontwikkelen van het artistiek creatief vermogen. Leerlingen ontwikkelen een nieuwsgierige, flexibele, onderzoekende en zelfsturende leerhouding. Creatief denken is een combinatie van divergent en convergent denken: van originaliteit en functionaliteit.

Probleemoplossend denken en (praktisch) handelen

Deze vaardigheid past bij het ongemak van de maker de oplossing nog niet te weten én het grillige, vaak procesmatig karakter van een artistieke, creatieve ontwikkeling.

Kritisch denken

Bij de kunstvakken heeft de leerling (vaak) een mate van autonomie. Leerlingen leren steeds zelfstandiger complexe en abstracte materie te analyseren en op grond daarvan beargumenteerde afwegingen, weloverogen oordelen en beslissingen te nemen. Reflectie is een wezenlijk onderdeel van een artistiek, creatief proces, waarbij de leerlingen worden gestimuleerd na te denken over de eigen keuzes, over de zeggingskracht van het eigen werk, mede in relatie tot het werk van anderen, onder wie dat van kunstenaars.

Communiceren

Leerlingen leren op kunstzinnige wijze uitdrukking te geven aan emoties en ideeën, vragen en dromen en dit te presenteren aan een publiek. Ze communiceren in de bijzondere taal van de kunsten.

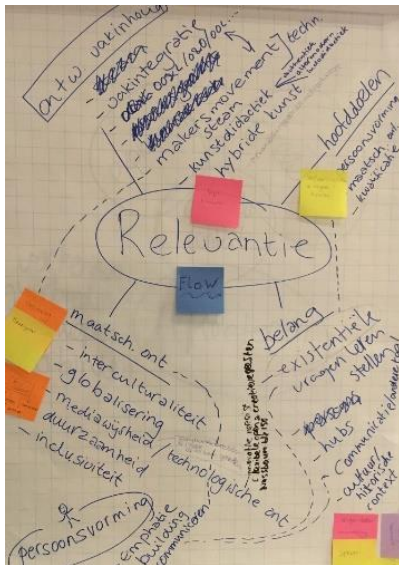
Samenwerken

Samenwerken leer je door veel te oefenen in de praktijk. In het leergebied Kunst en Cultuur worden leerlingen uitgedaagd om met elkaar tot het beste resultaat te komen. De leerlingen doorlopen gezamenlijk de stappen exploreren, creëren en reflecteren. Bij de laatste fase is ook reflectie op de samenwerking een belangrijk onderdeel.

Sociale culturele vaardigheden

Kunstvakken zijn door de vele uitingen van cultuur binnen de verschillende kunstdisciplines een rijke bron om leerlingen te leren omgaan met diversiteit. Ze leren begripvol en empathisch om te gaan met de eigen cultuur en de cultuur van anderen. Doordat leerlingen in het leergebied Kunst en Cultuur vaak samen tot een resultaat komen, komen ze mogelijk in aanraking met de sociale en culturele verschillen tussen hen en leren ze hiermee omgaan. De leerling leert dat de beleving en interpretatie van kunst niet los gezien kan worden van de context en de cultuur van zowel de kunstenaar als van de kijker. Er is een wisselwerking tussen kunstenaar en publiek. Tenslotte is er bij kunstvakken, in een tijd waarin veelal gevraagd wordt overal en direct een mening over te vormen, ook ruimte voor verstillig en het niet altijd hoeven te weten of begrijpen.

PROCESVERSLAG

Van 14 – 16 maart 2018 heeft het ontwikkelteam Kunst en Cultuur in de eerste ontwikkelsessie van drie dagen een aanzet geleverd voor een conceptvisie op het leergebied Kunst en Cultuur. De leden van het ontwikkelteam hebben enthousiast, bevolgen, betrokken, kritisch en constructief samengewerkt aan een conceptvisie die nu voorgelegd wordt aan het veld. In de werkwijze is allereerst de brede doelgroep van leerlingen verkend, daarna is aangesloten bij de visie en de ervaringen van de leraren zelf, vervolgens is het team in gesprek gegaan met vertegenwoordigers van acht vakverenigingen en zijn externe (inter)nationale bronnen geraadpleegd en bediscussieerd.

De belangrijkste discussiepunten en dilemma's uit de eerste ontwikkelsessie:

Het leergebied is door de samenstelling van meerdere kunstvakken waaronder theorie en praktijkvakken een complex leergebied te noemen. In de discussie over de conceptvisie blijken er vooral semantische discussies te ontstaan over begrippen. Het ontwikkelteam zal op termijn onderzoeken of een begrippenlijst, ter ondersteuning van de ontwikkeling van de visie, gewenst is.

In de ontwikkelsessie is een levendige discussie gevoerd over de inhoud van het leergebied kunst en cultuur en hoe kunst zich verhoudt tot cultuur. Moet er onderscheid gemaakt worden tussen kunstvakken en cultuurvakken? De conceptvisie laat zien dat het ontwikkelteam gekozen heeft voor kunst als onderdeel van cultuur. Dat geeft ruimte om praktische, theoretische en beschouwelijke ervaringen in het leergebied in een culturele context te plaatsen door middel van exploreren, creëren en reflecteren. Hier is een visualisatie van gemaakt waarin een

ervaring centraal staat die aansluit bij de zone van de naaste ontwikkeling.

Het ontwikkelteam heeft gesproken over de ontwikkeling van creativiteit en hoe het leergebied zich op dit vlak zou kunnen onderscheiden van andere leergebieden. Creatieve processen zijn van oudsher verbonden met onderwijs in kunst en cultuur. Er is gekozen om de ontwikkeling van creativiteit te verbinden met artistieke met als doel de ontwikkeling van het artistiek creatief vermogen van de leerling. In dit kader is tevens gesproken over formatieve evaluatie en portfolio-ontwikkeling.

In het ontwikkelteam is de discussie gevoerd over theorie versus praktijk, een doorlopende leerlijn erfgoededucatie en een leerlijn CKV vanaf po. Het ontwikkelteam is van mening dat zoals gevisualiseerd in de conceptvisie (zie figuren 1,2 en 3), de kern die mogelijkheden biedt en er logische verbindingen mogelijk zijn tussen bijvoorbeeld

theorie en praktijk, tussen erfgoededucatie en kunstvakken en tussen kunstvakken en CKV, zowel in po als in vo.

In het ontwikkelteam is de discussie gevoerd hoe het team met de voorgestructureerde opdracht een betekenisvolle bijdrage kan leveren aan de vernieuwing en actualisering van het onderwijs. Het team is positief over de werkwijze waarin leraren po en leraren vo vakoverstijgend samen werken aan de verbetering en vernieuwing van het onderwijs. Verbetering ontstaat door te denken vanuit doorlopende leerlijnen. Actualisering ontstaat door scherp te kijken naar trends en ontwikkelingen in het vakgebied. Wettelijke documenten schrijven voor wat scholen aan moeten bieden of wat leerlingen moeten kennen en kunnen. *Hoe* scholen hier onderwijs van maken is geheel aan de scholen en de docenten.

CONSULTATIEVRAGEN

De ontwikkelteams hebben een aantal algemene vragen opgesteld en een aantal vragen aan specifieke doelgroepen. De ontwikkelteams zullen de feedback gebruiken om hun conceptvisies waar mogelijk aan te scherpen. Op de website www.curriculum.nu kunt u direct reageren op de algemene vragen of u kunt een feedbackformulier downloaden met alle vragen. Uw feedback is zeer gewenst!

- Beschrijft de conceptvisie in voldoende mate de relevantie van ons leergebied voor de ontwikkeling van de leerling? Wat ontbreekt?
- Wordt er in de conceptvisie op het leergebied naar uw mening voldoende aandacht besteed aan de trends en ontwikkelingen in het leergebied Kunst en Cultuur? Wat mist u?
- Verwoordt de conceptvisie in voldoende mate de bijdrage van het leergebied Kunst en Cultuur aan de ontwikkeling van de leerling op het niveau van drie hoofddoelen van het onderwijs (persoonlijke vorming, maatschappelijke vorming, kwalificatie)? Hoe staat u tegenover deze uitwerking? Ontbreken er elementen die u graag toegevoegd ziet?
- In hoeverre onderschrijft u de eerste ideeën over samenhang (binnen en tussen leergebieden) en doorlopende leerlijnen?
- De brede vaardigheden komen bij meerdere vak- en leergebieden terug en worden daar geïntegreerd. Hoe ziet u de samenhang tussen de kennis en vaardigheden in het leergebied Kunst en Cultuur en de brede vaardigheden?
- Welk (inhoudelijk) advies of welke suggesties voor verbetering wilt u meegeven aan het ontwikkelteam voor de ontwikkeling van een visie op het leergebied Kunst en Cultuur?
- Is de conceptvisie voor het leergebied Kunst en Cultuur herkenbaar voor alle onderwijssectoren (PO/S(B)O naar VO/VSO)?
- Herkent u in de conceptvisie in voldoende mate uw vakgebied?
- Figuur 1 schetst de kern van het leergebied. Uitgaande van de definitie van cultuur krijgen leerlingen te maken met een ervaring in een culturele context. Leerlingen exploreren, verbeelden/creëren/conceptualiseren en reflecteren.
In welke mate is het hier voorgestelde model met de begrippen bruikbaar voor zowel de theorie als de praktijk in het leergebied Kunst en Cultuur? Wat heeft aandacht nodig?
- Figuur 2 legt de verbinding tussen het artistiek creatief vermogen en verschillende media of toepassingen. In het leergebied Kunst en Cultuur leert de leerling in een beeld, door middel van klank, in beweging, met zijn stem, in woorden, met zijn lichaam vorm te geven aan gevoelens. De leerling wordt uitgedaagd te communiceren met de wereld om hem heen: een interactie aan te gaan. Hij gebruikt daarvoor diverse media en waar mogelijk in samenhang.
Wat vindt u van dit figuur, de toelichting hierop, de explicitering van 'artistiek creatief vermogen' en welke suggesties heeft u ter verbetering van de inhoud of het figuur?
- Figuur 3 besteedt aandacht aan de doorlopende leerlijn van PO/S(B)O naar VO/VSO in het leergebied Kunst en Cultuur. Wat zijn de accenten die u zou willen leggen, wat is uw visie hierop?
- Heeft u nog andere opmerkingen?

BIJLAGE: WERKOPDRACHT

Onderstaand is de samenvatting van de werkopdracht opgenomen. Met deze opdracht is ontwikkelteam Kunst & Cultuur aan de slag gegaan om een (concept)visie op het leergebied op te stellen.

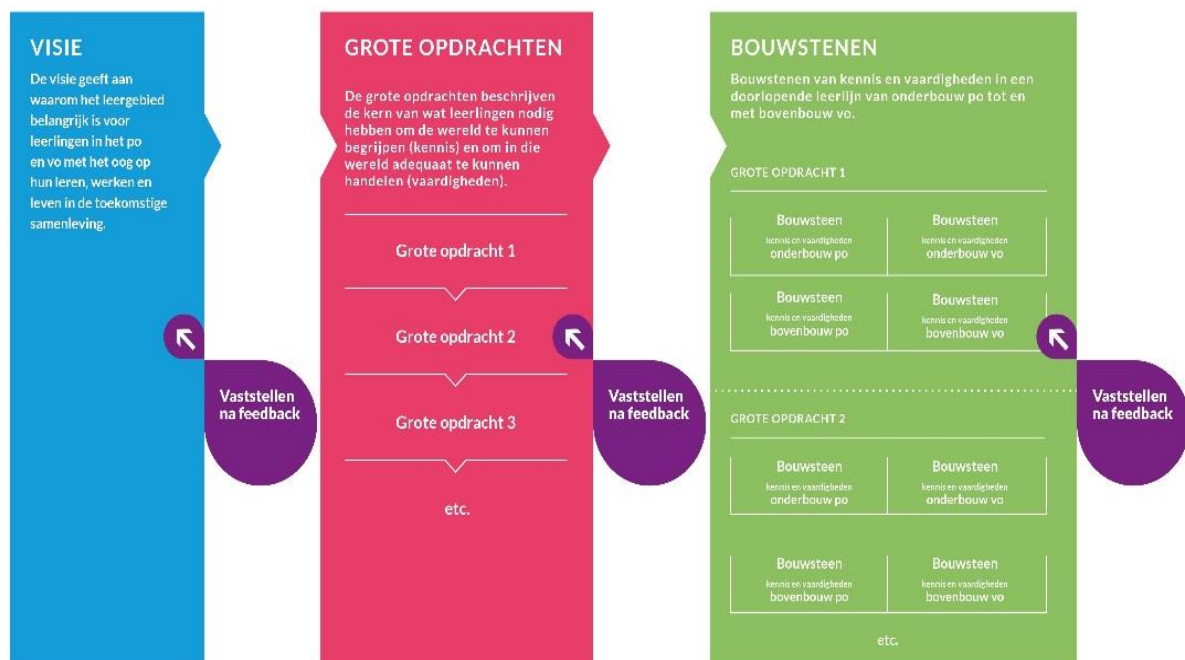
Waar ga je aan werken?

De opdracht aan het ontwikkelteam in het kort

Als lid van het ontwikkelteam kunst & cultuur ga je de komende periode aan de slag met de vraag wat leerlingen nodig hebben om uit te groeien tot volwassenen die hun steentje bijdragen aan de samenleving, economisch zelfredzaam zijn en met zelfvertrouwen in het leven staan. In het kader van Curriculum.nu werk je met je team aan de herziening van het curriculum voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Samen met de andere acht ontwikkelteams ontwikkelen jullie een basis voor herziening van de huidige kerndoelen en eindtermen.

In vier ontwikkelsessies bespreken jullie als team wat leerlingen nodig hebben en werken daarbij van abstract naar concreet. Jullie formuleren eerst een visie op het leergebied. Deze visie beschrijft hoe het leergebied kunst & cultuur bijdraagt aan wat leerlingen nodig hebben voor hun leren, werken en leven in de toekomstige samenleving.

Op basis van de visie bepalen jullie vervolgens wat tot de kern van het leergebied behoort. Dit beschrijven jullie in de vorm van grote opdrachten. Dat zijn de belangrijkste inzichten van en over het leergebied die leerlingen tot betekenisvol leren uitdagen. De grote opdrachten beschrijven de kern van wat leerlingen aan kunst & cultuur nodig hebben om de wereld te kunnen begrijpen en om in die wereld adequaat te kunnen handelen.

Deze grote opdrachten werken jullie in de volgende ontwikkelsessies verder uit in bouwstenen van concrete kennis en vaardigheden. In deze bouwstenen beschrijven jullie wat leerlingen in po-onderbouw, po-bovenbouw, vo-onderbouw, en vo-bovenbouw nodig hebben om met de grote opdrachten aan de slag te gaan.

Aan de hand van prikkelende vragen en input van verschillende stakeholders gaan jullie in de ontwikkelsessies aan de slag en maken jullie eigen keuzes. Voor het maken van deze keuzes krijgen jullie een aantal aandachtspunten mee vanuit de doelen van *Curriculum.nu*. Dit betekent dat jullie streven naar opbrengsten die:

- betekenisvol zijn voor leerlingen en hun leren, leven en werken in de toekomstige samenleving;
- een goede balans kennen tussen kennisontwikkeling, maatschappelijke vorming en persoonlijke ontwikkeling;
- tot de kern beperkt zijn en duidelijk maken vanuit welke afwegingen jullie hebben bepaald wat wel en wat niet tot de kern behoort;
- uitgewerkt zijn in een heldere doorlopende lijn van po naar vo en in aansluiting op de voorschoolse periode en het mbo, hoger onderwijs en universiteiten;
- samenhang tussen inhouden in jullie leergebied laten zien evenals samenhang met andere leergebieden;
- herkenbaar zijn voor de schoolpraktijk;
- naast vaardigheden die specifiek zijn voor jullie leergebied ook uit brede vaardigheden bestaan, namelijk manieren van denken en doen, manieren van omgaan met anderen, manieren van omgaan met jezelf.

Daarnaast zijn er enkele aandachtspunten die vanuit de politiek zijn meegegeven aan *Curriculum.nu*. Voor het ontwikkelteam kunst & cultuur betekent dit dat jullie streven naar opbrengsten die:

- een basis bieden voor duidelijke kerndoelen en eindtermen;
- beperkt zijn tot het kennen en kunnen van leerlingen;
- aandacht besteden aan praktische vaardigheden.

Jullie sluiten een ontwikkelsessie steeds af met een tussenproduct en vragen om voor te leggen aan de ontwikkelscholen en andere betrokkenen zoals het vervolgonderwijs, maatschappelijke organisaties, en het bedrijfsleven. Op basis van de feedback die jullie krijgen, stel je het tussenproduct in de volgende ontwikkelsessie bij en gebruikt die dan als basis voor een volgend tussenproduct.